

Zpráva o kontrole projektů v programu VISK 2 v r. 2008 Stručný přehled naplňování programu VISK 2 v r. 2009

1. Kontroly projektů VISK 2 za rok 2008

Bylo zkontrolováno 21 projektů realizovaných s grantovou podporou programu VISK 2 v roce 2008. Kontrolu provedla garantka podprogramu během roku 2009 (18 projektů ve 13 knihovnách) a 2010 (tři projekty 3 institucí). Kontrolovány nebyly 3 projekty Národní knihovny ČR (NK ČR): kurzy Základní informační gramotnosti, Digitalizace v knihovnách a Kurz katalogizace (e-learning); jejich kontrolu provede Ministerstvo kultury (MK ČR). Z kontrol byly pořizovány záznamy o zjištěných skutečnostech ve dvou originálních exemplářích – pro knihovnu/instituci, jejíž projekt byl prověřován, a pro MK ČR. Kopie záznamů je uložena u garanta programu. Kontrola byla zaměřena na věcné plnění projektu, není tedy kontrolou ekonomickou či účetní ani ji nenahrazuje.

V krajských knihovnách působila vzdělávací centra pro knihovníky v roce 2008 již osmý rok. Vzhledem k rekonstrukcím a obměně, resp. inovaci technologického parku (projekty z VISK 2 v r. 2007) pracují tato vzdělávací centra opět s velmi dobrým technickým a technologickým vybavením. Vzdělávací funkci vykonávají všechny krajské knihovny, byť v rozdílné kvalitě a především kvantitě; všude jsou však uznávanými a využívanými vzdělávacími institucemi celoživotního vzdělávání v oboru. Počítačové učebny byly i v r. 2008 využívány ke vzdělávacím aktivitám v programu VISK 2 (= základní a nástavbové kurzy počítačové/informační gramotnosti, v několika knihovnách též kurzy expertní). V rámci podprogramu VISK 2 nerealizovaly v r. 2008 žádné vzdělávací projekty Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové (SVKHK; výstavba nové budovy) a Krajská knihovna Pardubice (KKP). V učebnách probíhaly také další specializační a expertní kurzy IT pro knihovníky z krajů i zaměstnance krajských knihoven, kurzy pro veřejnost, event. pro partnerské a spolupracující instituce či orgány veřejné správy; dále kurzy ECDL (KK Karlovy Vary) apod.

V rámci programu VISK 2 byly v r. 2008 realizovány také vzdělávací projekty Státní technické knihovny (STK), Univerzitní knihovny Západočeské univerzity v Plzni (UK ZČU) a Národní lékařské knihovny (NLK). Tyto knihovny se účastní systému vzdělávání knihovníků veřejných knihoven pravidelně; v jejich případě jde o expertní kurzy resortní (NLK) i určené pracovníkům knihoven bez rozdílu velikosti, typu či resortu (STK, UK ZČU). Dotaci získal také projekt Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze (ÚISK FF UK) „Rozvoj portálu Elektronických studijních textů z oboru KIV“, který navazoval na projekt z roku 2007, oceněný Cenou INFORA za informační počin.

Zjištěné skutečnosti:

- **Projekt Městské knihovny v Praze (MKP) byl realizován ve zkráceném rozsahu** vzhledem ke specifickým podmínkám roku 2008 v MKP: personální audit a účast MKP v náročném projektu implementace pražské Open Card negativně ovlivnily možnost pracovníků systému MKP účastnit se vzdělávání ve stejném rozsahu jako v předchozích letech. Bylo proto uskutečněno méně kurzů. MK ČR byla vrácena nedočerpaná částka 36 000,- Kč.
- **Expertní kurz pro správce sítě v malých obecních knihovnách Vědecké knihovny v Olomouci (VKOL) nebyl realizován** kvůli malému zájmu ze strany knihoven cílové skupiny. Po souhlasu poskytovatele dotace (MK ČR) byla část dotace použita na vyšší

počet dalších expertních i základních kurzů v ostatních projektech (VKOL v programu VISK 2 předložila v r. 2008 celkem 5 projektů).

- Ostatní projekty byly realizovány v plném rozsahu. Případné změny v projektech byly schváleny MK ČR.
- Bylo realizováno **142 kurzů základů informační/počítačové gramotnosti** v rozsahu **2150,5 hodin** a **28 kurzů expertních v rozsahu 358 hodin**. Alespoň jeden z modulů v kurzech základů informační/počítačové gramotnosti absolvovalo **1312 z 1419 frekventantů z cca 305 knihoven** a **386 frekventantů z více než 100 knihoven** se účastnilo kurzů expertních. Celkem tedy vzděláváním v oblasti IT v programu VISK 2 prošlo na různé úrovni **1698 knihovníků**, odučeno bylo celkem **2 508,5 hodin**. **Počet odučených hodin i účastníků kurzů základní počítačové/informační gramotnosti dále klesá a potvrzuje tak klesající zájem o tento typ vzdělávání**, který avizuje „nasyčení trhu“; stejně však v roce 2008 poklesl **počet odučených hodin i počet absolventů kurzů expertních; tuto skutečnost je třeba považovat za negativní**. Zdá se, že základní kurzy se postupně stávají méně a méně potřebnými. **Je třeba změnit zaměření podprogramu VISK ve prospěch kurzů expertních**. Krajské a pověřené knihovny pořádají samozřejmě další vzdělávání v oblasti ICT, které je realizováno mimo program VISK 2, a není tudíž v této statistice zahrnuto.
- **Pracovníci obecních (často tzv. neprofesionálních) knihoven**, mnohdy z velmi malých obcí jsou zejména v některých krajích **častými (i převažujícími) účastníky** kurzů, včetně nástavbových; počítačová/informační gramotnost některých z nich je vynikající. Situace se liší mezikrajově v závislosti na stavu automatizace a připojování knihoven k internetu (v některých krajích prakticky dokončeno), na aktivitě krajské knihovny v této oblasti a samozřejmě i na úrovni spolupráce s veřejnou správou v kraji. Důsledkem rozdílné úrovně počítačové/informační gramotnosti knihovníků jsou již reálné **rozdíly v poskytování knihovnických a informačních služeb veřejnosti mezi obcemi a v konečném důsledku i mezi kraji**.

- Znovu zdůrazňuji, že zásadní úlohou krajských knihoven (vzdělávacích center) v této oblasti by mělo být **prověření a analýza reálné počítačové/informační gramotnosti ve všech profesionálních i neprofesionálních knihovnách kraje**, aby byla **definována další konkrétní potřeba** tohoto typu vzdělávání v jednotlivých krajích do budoucna, případně aby se rozhodlo o dalším vývoji programu VISK 2.

- Dosavadní **„Pravidla a podmínky pro vzdělávací centra a projekty“**, jak je připravila Sekce vzdělávání SKIP, jejímiž členy jsou zástupci vzdělávacích center všech krajských knihoven i další specialisté, jsou zveřejněna na webové stránce programu VISK2, viz: http://visk.nkp.cz/2008/VISK2_Pavidla_MKCR.doc
- I v r. 2008 se projevoval v některých kurzech dlouhodobý negativní jev: neúčast přihlášených zájemců na kurzech bez předchozí omluvy. Tento problém znemožňuje organizátorům dodatečně kurzy plně obsadit, takže se snižuje ekonomická efektivita kurzů. Oproti předchozím letům však byl výskyt problému méně četný. **Ve všech knihovnách, kde byl fakt zjištěn, byla při kontrole zdůrazněna nutnost nápravy s cílem ekonomické efektivity vzdělávání**.
- **Účastníci kurzů** jsou s kurzy v naprosté většině (s výhradou ojedinělých výjimek) **spokojeni** ve všech knihovnách (ankety, event. namátkové rozhovory s frekventanty). Kvalita kurzů je dána využíváním služeb dlouhodobě prověřených a osvědčených lektorů (firmy, vysoké školy, experti z knihoven a informačních institucí ad.) i zkušenostmi a dobrou znalostí konkrétních vzdělávacích potřeb v kraji.
- Většina krajských knihoven nemá bližší informace o event. certifikaci absolventů kurzů informační/počítačové gramotnosti. Výjimkou je **Krajská knihovna Karlovy Vary (KKKV)**, která má akreditované středisko ECDL umožňující absolventům

certifikaci; navíc pořádala i další kurzy ECDL pro knihovníky v rámci projektu Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje (grant ze strukturálních fondů EU), díky němuž počet nositelů certifikátu ECDL v knihovnách kraje vzrostl. Obdobně si evidenci vede SVKHK, ta se však v r. 2008 vzdělávání knihovníků ze zřejmých důvodů nevěnovala.

- V roce 2008 byly pro odbornou veřejnost otevřeny další **e-learningové kurzy z oblasti katalogizace**, připravené NK ČR (<http://dlk.cuni.cz/>). O tyto kurzy je trvalý zájem, průběžně je v nich zapsáno kolem 200 účastníků. E-learning a další formy on-line vzdělávání jsou zejména pro některé specializace ekonomicky efektivní cestou ke zvyšování a prohlubování kvalifikace, program VISK 2 proto tyto projekty podporuje. V roce 2008 byl dotací podpořen další e-learningový projekt – **rozvoj portálu Elektronické studijní texty z oboru KIV** (projekt ÚISK FF UK). Portál jako elektronická studijní podpora pro studenty, pedagogy i zájemce z praxe se rozrostl o 26 studijních textů včetně 6 souborů věnovaných vývoji knihy (autor doc. P. Voit); zvýšil se i počet on-line testů; přibyla fotogalerie významných osobností oboru, fotogalerie architektonicky zajímavých budov a interiérů světových knihoven ad., došlo k programovému zdokonalení. Portál je veřejně přístupný na URL: <http://texty.jinonice.cuni.cz/>; je připojen na distribuovaný autentizační systém Jednotné informační brány (JIB). Je uznáván přínos portálu pro studenty a pedagogy oboru, kteří jej hojně využívají; řada knihovníků veřejných knihoven se však domnívá, že portál sleduje pouze teoretickou rovinu oboru, a to ve struktuře a na úrovni nevyužitelné pro praxi knihoven. V r. 2009 měl portál nicméně 10819 návštěv, z toho 5600 bylo návštěv jedinečných; přímo ze sítě UK bylo 1236 vstupů, ostatní se realizovaly z jiných sítí; nejvíce osob pak vstupovalo na portál z domova; během jedné návštěvy bylo průměrně zobrazeno 7 s.
- Při kontrolách nebyly zjištěny žádné zásadní nedostatky; drobné nedostatky v dokumentaci – ojedinělá absence hodnotících anket apod. – jsou uvedeny v dílčích kontrolních zprávách, které obdrželo MK ČR, a jednotlivé knihovny byly vyzvány k nápravě. Lze konstatovat, že cíl programu VISK 2 byl tedy i v roce 2008 postupně naplňován. Konečného cíle programu, tj. stavu, kdy v každé knihovně bude alespoň jeden počítačově/informačně gramotný knihovník, však zatím dosaženo nebylo. Důvodem je především stále ještě to, že všechny **knihovny nejsou dosud automatizovány, resp. připojeny k internetu**, a také **nedostatečný zájem dobrovolných/neprofesionálních knihoven, resp. jejich zřizovatelů** o získání počítačové/informační gramotnosti i o poskytování elektronických služeb v knihovně. Jde však již o relativně malou část především nejmenších knihoven.

- **V některých krajích bylo již cíle dosaženo, pokud jde o profesionální knihovny. Je však třeba zpracovat přesnější analýzy a přehledy o situaci v jednotlivých krajích v této oblasti.**

2. Stručný přehled výsledků projektů VISK 2 za rok 2009 (dle předložených zpráv)

V roce **2009** bylo ve **130 kurzech** základů informační/počítačové gramotnosti odučeno celkem **1810 hodin** a ve **13 kurzech expertních 182,5 hodin**. Alespoň jeden z modulů v kurzech základů informační/počítačové gramotnosti absolvovalo **1238 z 1337 frekventantů z cca 501 knihoven** a **363 frekventantů ze více než 120 knihoven** se účastnilo kurzů expertních. Celkem vzděláváním v oblasti IT v programu VISK2 prošlo úspěšně na různé úrovni **1601 knihovníků**, odučeno bylo celkem **1992,5 hodiny**.

Rozsah vzdělávání v rámci programu VISK 2 tedy trvale klesá, zejména pak v položce základů informační/počítačové gramotnosti (základní a nastavbové kurzy), kde byla situace v r. 2009 ve všech parametrech cca na 50 – 60% roku 2005. Velmi výrazný je pokles počtu a rozsahu kurzů expertních – proti roku 2008 cca o 50%.

I tyto údaje nutí k úvaze o zásadní změně směřování podprogramu VISK2.

Pozitivně lze naopak hodnotit kvantitativní i kvalitativní nárůst e-learningu v oboru; ke kurzům katalogizačním přibývá v r. 2009 kurz Základy akvizice NK ČR a kurz Knihovnické minimum Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě (MSVKOS). Oba kurzy probíhají v současné době v pilotní testovací podobě, veřejnosti budou nabídnuty koncem prvního čtvrtletí 2010.

20.2.2010

Zlata Houšková, garant podprogramu